

Kui vanaks elab liudseen?

Ain Raitviir

Suuremal osal liudseentel on viljakeha küllaltki õrn ja ilmastikutingimuste suhtes tundlik. Seepärast peetakse neid lühiealisteks, võttes arvesse ka asjaolu, et laboris elab liudseene viljakeha umbes nädala. Liudseente viljakehade eluea kohta looduslikus keskkonnas puuduvad aga täpsed vaatlused.

Mullu 31. augustil märkasid Kavilda oru lähistel oma suvekodu aia ääres lehmasonniku tükil liudseene oranžikaskollaseid viljakehi, mis olid suuruse ja kuju järgi ligikaudu hinnates umbes 4–5 päeva vanad. Et viljakehad olid koprofiilse (roojalembese) liudseene kohta üsna sagedad, umbes poole sentimeetrise läbimõõduga ja väljastpoolt juba palja silmaga vaadates karvased, siis kuulus see seen arvata-

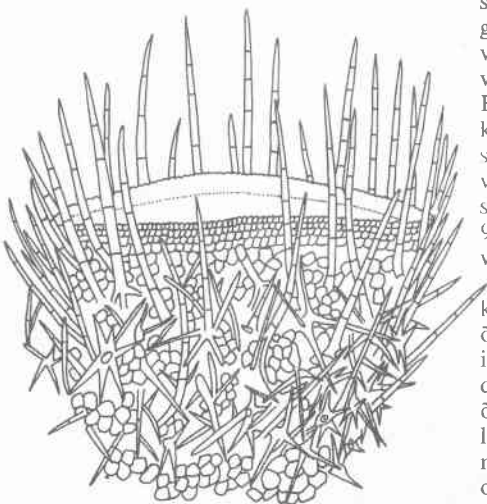
vasti perekonda (*Cheilymenia*) karvliudkute (*Humariaceae*) sugukonnast.

Võtsin ühe viljakeha, et määrata mikrokoobi abil seene liiki. See oli *Cheilymenia stercorea*, mille viljakehad kasvavad mitmesugusel sõnnikul ning on noorelt kausikujulised, täiskasvanuna liu-sarnased, 3–5 mm läbimõõdus, oranžkol-lased ja välisküljelt kaetud helepruunide karvadega. Viljakeha servaosas asuvad karvad on pikad ja sirged, tema alumist osa katavad aga kolme- kuni viieharulised tähtkarvad (vt joonist). Kahesugused karvad viljakehal on selle liigi kõige iseloomulikud tunnused.

Määratud liigi, tahtsin teada, kui kaua elavad ülejäänud viljakehad. Käisin neid vaatamas kaks korda nädalas septembrikuu jooksul. Sel ajal olid pidevalt niisked, sageli isegi liigniisked tugevate vihmahoo-gudega ilmad, mistõttu ei olnud karta viljakehade kuivamist. Nii püsisid nad vähimate muutusteta oktoobri alguseni. Esimesi vananemise tunnuseid võis viljakehadel märgata 5. oktoobril: nad kaotasid ereoranži värvuse ja muutusid kahvatukollaseks. Paar päeva hiljem ilmesid esimesed roiskumise tundemärgid ja 9. oktoobril olid neist järel vaid lagunevad jäänused.

Nii elasid *Cheilymenia stercorea* viljakehad umbes nelikümmend päeva, mis on õrna lihaka seene kohta küllaltki pikk iga ning selle liigi jaoks maksimumilähedane. Ilmselt aitasid siin kaasa madal õhutemperatuur ja küllaldane niiskus. Et laboris üsna kõrgel temperatuuril kasvanud viljakehad olid lühiealised, siis võib oletada liudseente viljakehade eluea sõltuvust peamiselt temperatuurist.

Huvitav oleks korrata samasuguseid vaatlusi teistegi liudseente juures. Liudseened on tunduvalt paremad vaatlusobjektid kui lehkseened, sest neid ei korja ära seenelised ega söö seenussid.

Niisugune on liudseene *Cheilymenia stercorea* viljakeha mikrokoobis väikesel suurusel.

□ Joonistanud Malle Raitviir.